

Ελληνική Επανάσταση και Ευρώπη

Ελληνική επανάσταση και ευρωπαϊκή διπλωματία (1821-1826)

- **Επιδίωξη** των επαναστατημένων Ελλήνων: Η **συμπαράσταση** την Ευρωπαίων (ηγετών και λαών)
- Γι' αυτό διακήρυσσαν ότι η Ελληνική επανάσταση:
 - Δεν είχε στόχο την **κοινωνική ανατροπή**.
 - Ήταν **εθνικός αγώνας** με στόχο την **ελευθερία** των Ελλήνων.
- Η κατάσταση στην Ευρώπη **δεν ευνοούσε** επαναστατικά κινήματα (Ιερά Συμμαχία).
- Οι Μεγάλες Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, Αυστρία, Ρωσία, Πρωσία) κράτησαν **αρνητική στάση** απέναντι στην Ελληνική επανάσταση τα δύο πρώτα χρόνια (1821-1822), **γιατί**:
 - Είχαν **ιδιαιτέρως συμφέροντα** (η κάθε χώρα διαφορετικά) να μην ανατραπεί η κατάσταση στην Ευρώπη.
 - Είχαν **δεσμευτεί** να αποτρέψουν κάθε επαναστατικό κίνημα στην Ευρώπη, που θα προκαλούσε αναστάτωση και ανατροπή της υπάρχουσας κατάστασης (**Ιερά Συμμαχία**).
 - Κοινή επιθυμία των δυνάμεων της Ευρώπης ήταν **να μη διαλυθεί** η Οθωμανική αυτοκρατορία.
 - Ταυτόχρονα, οι Μεγάλες Δυνάμεις είχαν μεταξύ τους **ανταγωνισμούς**.
- Το **1823** η **Αγγλία** (υπ. Εξωτερικών ο Τζώρτζ Κάνιγκ) **αλλάζει στάση** απέναντι στην Επανάσταση και βλέπει θετικά τον αγώνα των Ελλήνων για την απελευθέρωσή τους, **γιατί**:
 - Ο Κάνιγκ εκτιμούσε ότι ένα ανεξάρτητο ελληνικό κράτος θα αποτελούσε πολύτιμο **συνεργάτη** της **Αγγλίας** στη ΝΑ Ευρώπη. Η πρώτη έμπρακτη δήλωση αυτής της αλλαγής ήταν η Αγγλία να αναγνωρίσει τους Έλληνες ως **εμπόλεμη δύναμη**, κάτι που γίνεται μόνο για οργανωμένα και αναγνωρισμένα κράτη.
- Η Ρωσία στις αρχές του 1824, για να μη χάσει την επιρροή της στους Έλληνες, πρότεινε το **Σχέδιο των τριών τμημάτων** (τριών ελληνικών αυτόνομων ηγεμονιών, εξαρτώμενων από τον Σουλτάνο).
- Το σχέδιο **απέρριψαν** ο Σουλτάνος και οι Έλληνες.
- Για την αντιμετώπιση των οικονομικών αναγκών της Επανάστασης οι Έλληνες συνήψαν **δύο δάνεια** με αγγλικές τράπεζες 800.000 και 2.000.000 λιρών. Από τα χρήματα αυτά έφθασαν στους Έλληνες 933.887 λίρες.
- Το 1825, μπροστά στον κίνδυνο αποτυχίας της Επανάστασης οι Έλληνες ζήτησαν την προστασία της Αγγλίας υπογράφοντας την **πράξη προστασίας (υποτέλειας)**.
- Λόγω της προσδοκίας για βοήθεια από τις μεγάλες χώρες της Ευρώπης, σχηματίζονται τρία **πολιτικά κόμματα**, που επηρεάζονται από τις τρεις χώρες (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία). Είναι:
 - Το **Αγγλικό** (με ηγέτη τον Αλ. Μαυροκορδάτο)
 - Το **Γαλλικό** (με ηγέτη τον Ιωάννη Κωλέττη)
 - Το **Ρωσικό** (με αρχηγούς τον Α. Μεταξά και τον Θ. Κολοκοτρώνη)

Το κίνημα του Φιλελληνισμού

- Στην Ευρώπη και στην Αμερική, παράλληλα με την Επανάσταση, αναπτύχθηκε ένα κίνημα συμπαράστασης στους Έλληνες (φιλελληνισμού).
- **Παράγοντες** για την ανάπτυξή του:
 - Οι φιλελεύθερες και ριζοσπαστικές **ιδέες** που είχαν γεννηθεί με τη Γαλλική Επανάσταση.
 - Ο **θαυμασμός** των Ευρωπαίων για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.
 - Ο αποτροπιασμός για τις **βιαιότητες** των Τούρκων έναντι των Ελλήνων.
 - Η συγκίνηση από τις ελληνικές στρατιωτικές **επιτυχίες** των Ελλήνων στα πρώτα χρόνια της Επανάστασης.
- Ο φιλελληνισμός **εκδηλώθηκε** με:
 - **Οικονομική** ενίσχυση (χρήματα, εφόδια)
 - **Ηθική** στήριξη (εκδηλώσεις συμπαράστασης)
 - Την **παρουσία** φιλελλήνων στην Ελλάδα και τη θυσία τους στο πεδίο της μάχης.
- Εξέχουσα φιλελληνική μορφή ο λόρδος **Μπάιρον** (πέθανε στο Μεσολόγγι, 1824).

Προς την ίδρυση ανεξάρτητου ελληνικού κράτους

- Μετά το 1826 οι Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) φαίνονται αποφασισμένες να λύσουν το ελληνικό ζήτημα.
- Ενέργειες που οδηγούν στην ίδρυση ελληνικού κράτους:
 - **Η συνθήκη του Λονδίνου** (6 Ιουλίου 1827: Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία) προέβλεπε την ίδρυση αυτόνομου ελληνικού κράτους με επικυριαρχία του Σουλτάνου.
 - Η άρνηση του Σουλτάνου να δεχθεί τη συνθήκη του Λονδίνου οδήγησε στη **ναυμαχία του Ναβαρίνου** [Οκτ. 1827] (ανάμεσα στην Τουρκία από τη μία πλευρά και στην Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία από την άλλη). **Νίκη** των Μεγάλων Δυνάμεων.
 - **Η συνθήκη της Αδριανούπολης** (14 Σεπτ. 1829, μετά τον νικηφόρο για τη Ρωσία ρωσοτουρκικό πόλεμο). Ο Σουλτάνος αποδέχεται τη συνθήκη του Λονδίνου με τα σύνορα του αυτόνομου ελληνικού κράτους στη γραμμή Αμβρακικού-Παγασητικού. Περιλαμβάνει επίσης Εύβοια και Κυκλάδες.
 - **Το Πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας** (22 Ιαν./3 Φεβρ. 1830). Αναγνωρίζεται ανεξάρτητο και κυρίαρχο ελληνικό κράτος, με σύνορα τη γραμμή Αχελώου - Σπερχειού. Επιλέγεται ο Λεοπόλδος, πρίγκιπας του Σαξ Κόμπουργκ, ως ηγεμόνας της Ελλάδας. Δεν αποδέχθηκε την εκλογή του.

Ερωτήσεις

Βιβλίο, σελ. 37.

Επιπλέον:

1. Γιατί οι Μεγάλες Δυνάμεις είχαν αρνητική στάση απέναντι στην Ελληνική επανάσταση;
2. Γιατί άλλαξε η πολιτική της Αγγλίας απέναντι στην Ελληνική επανάσταση μετά τα δύο πρώτα χρόνια;
3. Πώς αντιμετώπισαν οι Έλληνες τις οικονομικές ανάγκες της Επανάστασης;
4. Ποια πολιτικά κόμματα δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα και με ποια κριτήρια;
5. Ποιοι παράγοντες ευνόησαν την ανάπτυξη φιλελληνικού κινήματος στην Ευρώπη;

6. Με ποιους τρόπους εκδηλώθηκε το φιλελληνικό ρεύμα στις ευρωπαϊκές χώρες;
7. Ποιες συγκεκριμένες ενέργειες (πολιτικές και στρατιωτικές) οδήγησαν στην ίδρυση ανεξάρτητου και κυρίαρχου ελληνικού κράτους το 1830; Τι προβλεπόταν στις πολιτικές (διπλωματικές) ενέργειες;

Ο Κάνιγκ στην Κάνιγκος

Το 1823, τρίτο χρόνο της Ελληνικής Επανάστασης, όλα παν καλά στην Ελλάδα. Ο Δράμαλης έχει κατατροπωθεί, η πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου είχε αίσιον πέρας, η Αθήνα έχει απελευθερωθεί και η κυβέρνηση του Ναυπλίου παραμένει αξιοπρεπής προς το παρόν: Το πρώτο δάνειο δεν έχει έρθει ακόμα, ώστε ν' αρχίσει ο σκοτωμός.

Αυτή τη σημαδιακή χρονιά για την ύπαρξή μας ως κράτους συμβαίνει ένα συγκλονιστικό γεγονός, αλλά εκτός Ελλάδος, στην Αγγλία. Ο τότε Υπουργός Εξωτερικών της Αγγλίας Τζωρτζ Κάνιγκ κάνει μια θεαματική στροφή και απαγκιστρώνεται απ' την ανθελληνική πολιτική της Ιεράς Συμμαχίας. Την 25η Μαρτίου 1823, ακριβώς δυο χρόνια μετά την έναρξη της Επανάστασης, ο Κάνιγκ γνωστοποιεί στον κόσμο όλο πως αναγνωρίζει επίσημα το δικαίωμα των εμπολέμων Ελλήνων να αποκλείουν με τα πλοία τους τις τουρκικές ακτές. Κάτι τέτοιο το Διεθνές Δίκαιο της εποχής το αναγνώριζε μόνο σε αναγνωρισμένα κράτη, και συνεπώς η πράξη του Κάνιγκ ήταν μια έμμεση μεν, σαφέστατη δε αναγνώριση της κυβέρνησης των αγωνιζομένων Ελλήνων, και άρα του ελληνικού κράτους πριν καν αυτό υπάρξει. Κατά κάποιον τρόπο, και με σύγχρονη ορολογία, ήταν η αναγνώριση μιας επαναστατικής κυβερνήσεως, μιας «κυβερνήσεως του βουνού», για να θυμηθούμε άλλες εποχές.

Και σα μην έφτανε αυτή η τόσο θεαματική και τόσο ξαφνική στροφή της αγγλικής πολιτικής υπέρ των Ελλήνων, την 30ή Νοεμβρίου της ίδιας χρονιάς (1823) όμιλος Άγγλων τραπεζιτών χορηγεί στη μαχόμενη Ελλάδα δάνειο ύψους 800.000 στερλινών για τις άμεσες ανάγκες των επαναστατών. Αν σκεφτεί κανείς πως γίνεται και δίνουν οι κεφαλαιούχοι τα λεφτά τους με πολύ υψηλό τόκο μεν, αλλά χωρίς να είναι καθόλου βέβαιοι πως θα τα πάρουν πίσω αφού όλα παίζονται ακόμα στην Ελλάδα, προκύπτει η εύλογη απορία: Μα, τι διάολο, τρελάθηκαν οι πάντα πραχτικοί και συμφεροντολόγοι Άγγλοι; Καθόλου δεν τρελάθηκαν. Απλώς ασκούν σοβαρή γεωπολιτική στρατηγική στο Αιγαίο και γενικότερα στη Μεσόγειο.

Ήξεραν πως οι Έλληνες είναι θαλασσινός λαός, ήξεραν πως οι Τούρκοι δε σκαμπάζουν τίποτα από θάλασσα και πόνταραν στους Έλληνες, που θα μπορούσαν θαυμάσια να γίνουν εν καιρώ οι χωροφύλακες των Άγγλων και στο Αιγαίο και στη Μεσόγειο. Ο ιδιοφυής Τζωρτζ Κάνιγκ έκανε διάννα. Η Ελλάδα προσδέθηκε στους Άγγλους, και στη συνέχεια στους διαδόχους τους στη Μεσόγειο Αμερικανούς, πριν καν υπάρξει ως ελεύθερο κράτος! Αυτό θα πει μακρόπνοη εξωτερική πολιτική, κύριοι του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, που αν και τσιράκια των Άγγλων δε διδαχτήκατε τίποτα.

Πάντως, τώρα καταλαβαίνετε καλύτερα γιατί αφιερώσαμε στον Κάνιγκ μια πλατεία, έναν δρόμο και έναν ανδριάντα στημένο στην πλατεία Κάνιγκος. Χρωστάμε την ύπαρξή μας ως κράτος στον Κάνιγκ. Αλλά και τους εμφυλίους πολέμους στη διάρκεια της Επανάστασης, κι αυτούς στον Κάνιγκ τους χρωστάμε. Εκείνο το δάνειο, το πρώτο από μια ατέλειωτη σειρά δανείων, έκανε τους Έλληνες να πέσουν με τα μούτρα στο ψητό και να σφάζονται μεταξύ τους για το ποιος θ' αρπάξει το μεγαλύτερο κομμάτι. Όντως μεγάλος πολιτικός ο Κάνιγκ! Είναι να μην του στήσεις το άγαλμα στην πλατεία Κάνιγκος;

Βασίλης Ραφαηλίδης, Ιστορία (κωμικοτραγική) του νεοελληνικού κράτους 1830-1974

(ΕΚΔΟΣΕΙΣ του ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ, 1993, σελ. 11-12)